

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת תצווה
תשפ"ב

גיליון מס' 575

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

אבני השבטים

לימוד התורה הוא לא רק לימוד חכמה אלוקית, אלא קשר עמוק - של נישואין - עם נותן התורה

1.

בבניין בית-המקדש - כך אנו לומדים בפרשיות אלו - כולם כאחד יחד שותפים. כל אחד נותן את חלקו, איש בל יעדר. גם הנשים, בדרך, נוטלות חלק.

גם אבני האפוד - עליהם אנו קוראים בפרשתנו - מסמלים את אחדות שבטי ישראל: "האבנים תהיין על שמת בני ישראל שתים עשרה על שמתם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט". (שמות כ"ח - כ"א).

למה ההכרח כי לבניין בית-המקדש נדרשת התלכדות של כלל שבטי ישראל? מדוע חשיבות רבתי יש לדגש זה?

2.

יעקב אבינו מדגיש בהר-המוריה: "והאבן הזאת אשר שמת מצבה - יהיה בית אלוקים". "האבן הזאת" בדווקא - מאי משמע?

בית-המקדש מושתת על אדני אהבת ישראל.

לבוא, וכדרכו - יאחד את כולם.

3.

זוהי גם הסיבה שניתן דגש מיוחד שבבניין בית-המקדש תהיה שותפות קולקטיבית כלל-ישראלית.

אין זה דבר מקרי. כך צורת בניינו כי זהו אחד המסרים המובהקים שלו בזמן קיומו - אחדות שבטי ישראל.

4.

בית-המקדש, מאידך, נחרב בגין שנאת-חינם (גמרא יומא ט, ב). בגין אנשים שבטיים שמבקשים את הבכורה ודורשים כי "עליי יניח צדיק ראשו". הם מבינים שרק הם קיבלו תורה מסיני. אבל האמת הינה, שרק בדבוקה אחת, עם אהבת ישראל גדולה ובעזרת, עם הפנמה שליבים של ישראל לא-ל עליון - ייבנה מקדש שלעתיד.

בית מקדש מעט דהיום, ה'שטיבלאך' של היום (ואולי הכותל הרב-גווני של ליל-שבת קודש..). אם תרצו, המכילים מגוון כל-כך עשיר של שבטים, חוגים ועדות - הם ההכנה הנהדרת לבית מקדש הגדול שייבנה במהרה בימינו.

אמן ואמן.

... בית מקדש מעט דהיום,

**ה'שטיבלאך' של היום,
המכילים מגוון כל-כך עשיר
של שבטים, חוגים ועדות -
הם ההכנה הנהדרת לבית
מקדש הגדול"**

הפנקסו של מהנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

יסוד החיים - חינוך דור העתיד

רבי יצחק-ידידיה פרנקל זצ"ל
רבה של ת"א

כשמחלחלת באדם ההכרה כי כל עתידו
ועתיד האומה תלויים בחינוך, מסוגל הוא
להגיע לפסגות בל ישוערו.

וזאת כפי שמצינו באגדת חז"ל שבמסכת
גיטין (נח). על-פי הפירושו הייחודי שנתן
לה הרב זצ"ל:

"מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך
גדול שברומי, אמרו לו: תינוק אחד יש
בבית-האסורים יפה עינים וטוב רואי
מקוצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד
על פתח בית-האסורים, אמר (ישעיהו מב,
כד) 'מי נתן למשיסה יעקב וישראל
לבוזים'.

"ענה אותו תינוק ואמר (שם): 'הלא ה' זו
חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו
בתורתו'. אמר: מובטחני בו שמורה הוראה
בישראל, העבודה, שאיני זו מכאן עד
שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו.

"אמרו, לא זו משם עד שפדאו בממון
הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה
הוראה בישראל,

"ומנו - רבי ישמעאל בן אלישע".

יש להבין, מהיכן ידע רבי יהושע לחזות פני
עתיד, האם מכך שידע הנער לצטט את
חלקו השני של הפסוק? הרי הדעת נותנת
שאף אילו היה נבחן על התנ"ך כולו, עדיין
אין בכך ערובה שיוכל להורות, ובוודאי
שידיעת פסוק אקראי אחד אינה מהווה
"הסמכה להוראה"?

אשר על כן, יש לפרש את כוונתו של רבי יהושע
באופן שונה:

רבי יהושע הבין, כי ישיבתו של הנער בבית
האסורים אינה מקרית, ודאי ביצע איזושהו שוד או
גניבה, ועל כך קיבל את עונשו. ועל כך הוכיחו
ואמר: "מי נתן למשיסה יעקב וישראל
לבוזים", הכיצד קרה שבני העם
הנבחר, בניו של יעקב, התדרדרו
לתהומות הפשע?

השיב הנער על דבריו ואמר: "הלא ה' זו
חטאנו לו", אכן חטאתי לה, אך "חטא"
הוא עבירה שנעשתה בשגגה, ואני,
אינני אשם במעשי, וזאת משום ש"ולא
אבו בדרכיו הלוך", ו"לא אבו" - מזיד
הוא, וכוונתו לומר שאין האשמה
תלויה בו, אלא באלו ש"ולא אבו
בדרכיו הלוך", הם אלו שהעניקו לו
חינוך כה מעוות, שגרם לו להתדרדר
לתהומות הפשע.

אמר על כך רבי יהושע בן חנניה: נער
כזה שכבר בהיותו צעיר לימים יודע
לשים את הדגש על העיקר, שכל יסוד
החיים תלוי בחינוך, ותפקידם העיקרי
של "מורי ההוראה", מנהיגי העם, הוא
לחנך את הדור ולהעמידו בדרך הישר -
הוא מוכשר להורות את העם בעתיד,
ועל כן יש לפדותו בכל מחיר ולהכינו
למשימתו הבאה - "להורות הוראה
לישראל".

הוסיף הרב זצ"ל ואמר, כי ראוי הדבר
למי שאמרו, שהרי על רבי יהושע בן
חנניה נאמר "אשרי יולדתו" (אבות ב,
ח) כי בעודו מוטל בעריסתו הוליתו
אמו לבתי מדרשות על מנת שיקלטו
אוזניו את דברי החכמים, ובזכות זה
עלה ונתעלה עד שזכה להורות הוראה
בישראל.

ומכאן שהחינוך הוא יסוד בניינו של
האדם!

(מתוך: הספר החדש 'למדתי ממנו'
מתורתו ומשנתו; ספרו 'דרך ישרה')

תלמודא

חושג תלמודי אחד

מצוות 'קריעה' - לדמותה

עם סיום מסכת מועד-קטן, ננסה להקיף - במידת האפשר - סוגיה
חשובה: סוגית 'קריעה' על המת.

הנה בגמרא (כו, ב) למדנו כי החתן קורע על חמיו "מפני כבוד
אשתו", ומשמע שחובת כבוד חמיו (ראה מדרש רבה תחילת פרשת
יתרו) לא מספקת בשביל לחייבו במצווה זו. ויש להבין מדוע. (אמנם
ראיתי בספר 'רץ כצבי' שהביא שהרמב"ם השמיט למעשה תוספת זו
ולדבריו ייתכן ומחויב בכך מן הדין - משום מצוות "כבוד חמיו").

ובספר 'אמרי שפר' העלה לחדש שכל הדין של 'כבוד חמיו'
שאולי נושק במידה מסוימת למצוות 'כיבוד אב' - נאמר רק בחייו,
אולם לאחר מותו, לא נאמרה מצווה זו. והוא חידוש.

עוד יישב כי ייתכן שמצוות הקריעה אינה נובעת מצד 'כבוד
המת' (שאזי יש לדון בכך משום מצוות 'כבוד חמיו') אלא הוא
מענייני **אבילות**, וממילא כל שאיננו מחויב מצד הדין באבילות,
ששורשה מצד צער החי בפשטות, אין מקום לחייבו מן הדין במצוות
קריעה.

ובפשטות דבריו תמוהים. שהרי כמה שורות בגמרא לפני כן
למדנו שלא אומרים להקל בהלכות קריעה כמו שלמדנו שהלכה
כהמיקל באבלות משום ש"אבלות לחוד וקריעה לחוד". ומשמע
מפורשות שקריעה אינה שייכת לפרשת "אבילות" אלא מצווה בפני
עצמה היא. וכן נראה בנימוקי יוסף דף טז. (ברם, מהדין שלמדנו
בגמרא לעיל כי קורעין על חכם שמת אינו הוכחה בהכרח ששייכת
לכבוד המת, כי ייתכן וגם עניינו אבילות של כלל ישראל מתוך כאב
עמוק על אובדנו של חכם).

והנה מצינו לקמן בגמרא (כו, ב) שמקורעין לקטן מפני עגמת-
נפש, והיינו כדי שהקרובים יראו זאת ויצטערו. ומשמע שמצד
'חינוך' איננו. ויש להבין. וראיתי מביאים בשם ה'חקרי לב' שאין
מצוות חינוך באבילות כי כל עניינה לחנכו לכשיגדיל וחלילה לנו
מעשות כדבר הזה לפתוח פה לשטן. ומשמע מדבריו שמצוות קריעה
כן שייכת לפרשת "אבילות". ואם מצוות הקריעה שייכת לעניין
'כבוד המת' היה מקום לומר שמצד 'כיבוד אב' שבדבר יש לחנכו,
שגם כשיגדיל יצטרך להמשיך לכבודו במוותו בדרכים המקובלות.
ועיין בזה.

ומצאתי אמש בספר 'קבא דקשייתא' שכתב שבוודאי עניין
הקריעה הוא מטעם 'כבוד המת'

בשבוע הבא נחזור א"ה לסוגיות שביעית וננסה ליישב שיטת
רש"י שתוספת שביעית אסורה גם בהשתרשות קודם שביעית, מחד
(משמע שהזמן הזה מוגדר כזמן תחילת שביעית), ומאידך - האיסור
הוא רק במלאכות שלצורך השביעית.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

מרגש עד
דמעות!

את בני אנוכי מבקש..

האבא נסע לשכונה בצפון בתל-אביב ופשוט נם את תנומת-הליל על הספסל בגינה הציבורית..

לפני כשנתיים התקיים 'קונוונשן' של ארגון 'דרשו' באוקספורד, אנגליה. במסגרת ימי הועידה גם התקיים סיום הש"ס, בהשתתפות רבים מיהדות אירופה. במהלך האירוע נאם פה מפיץ מרגליות, הגאון רבי יוסף וינברג שליט"א - רב דק"ק תפארת ישראל גולדרס גרין.

באמצע דבריו עצר וטען שאינו יכול להמשיך ללא עזרתו של ר' מוטי שטיינמץ... זה האחרון נודע כ"אמן-הרגש" אך מה לו ולדרשנות?! אך הרב וינברג מבקש ממנו. ר' מוטי נוטל את המיקרופון ו"דורש" את המילים "כי עזה כמוות אהבה" בניגונו הידוע... התזמורת מצטרפת, כל הנוכחים מצטרפים ועיניהם מתלחחות. רק עכשיו יכול הרב וינברג להמשיך.

הוא עדיין לא חושף אם השיר רק נועד לחימום הלבבות - "זיך אַ נווארעמען די הארץ" כלשונו, או שעצם מילות השיר קשורות לענין. אך הוא ממשיך: את מה שאספר לכם עכשיו שמעתי מידידי, בעל המעשה בעצמו.

מדובר באברך ירושלמי, תלמיד חכם מופלג. יש לו שתיים-עשרה ילדים בלי עין הרע, וכולם "פצצות". כולם? אחד מהם התחיל בשלב מסוים להחליק. איך תיאר זאת אביו באוזניי: ככל שגדלו השערות קטנה הכיפה, וככל שקטנה הכיפה גדלו השערות. בקיצור, ההורים עברו ממנו 'שבעה מדורי גיהנום'. ביום בהיר הודיע להם שהוא עוזב את הבית. לאן? "מה זה משנה. אני כבר מעל 18".

הוא נעלם, וככל שניסו ההורים לאתר את מקום המצאו לא הצליחו. המשטרה לא הסכימה לסייע כי פיקוח-נפש רוחני הוא לא בקטגוריה של פיקוח נפש פיזי. אבל האבא לא נח ולא שקט, עד שאיזה פוליטיקאי, חילוני דווקא, הצליח לארגן לו איכון סולוארי שגילה בדיוק היכן הוא שוהה, במקום כלשהו בצפון תל-אביב.

באותו יום ארז האברך הירושלמי בשקית, טלית-ותפילין, "א נעגל-ואסער שיסל און טעפל" [קערת נטילת ידיים ונטלה], שני סנדוויצ'ים ובקבוק מים. הוא נסע לתל-אביב והתמקם בגינה סמוכה לבית בו נמצא הבן-יקיר בהתאם לאיפון - הסלולרי. התקשר לבן ושאל: "אתה רואה אותי?"

- "מה? איפה?! התריס פה סגור בכלל!"

- "אז תפתח את התריס!"

האם התכוון לתריס החלון, או לתריס הלב? ... כך או כך, בתוך

כמה שניות נשמע קול תריס נפתח, ועיניהם נפגשו. הבן התחנן: "אבא, תיסע הביתה! חבל על המאמץ! אני לא עוזב כאן, וכל מה שתנסה לשווא. לא חבל?" אבל אבא הסביר באופן הכי פשוט:

"בלעדיך אין לי מה לעשות בבית, ממילא פשוט אין לי סיבה לחזור לשם. הבן הבין שאביו יישבר מהר, כמה זמן הוא כבר יוכל להתמיד בהפצרותיו? בזה מבחינתו הסתיים העניין.

החושך ירד, השעה התאחרה. קיפל האבא משהו מתחת לראשו, ונרדם ככה בגינה. ולמחרת שוב שיחות הטלפון חסרות-התכלית.

"אבא לך הביתה - חבל על הזמן!" היה קשה לו לראות את אביו מתייסר בגללו תחת כיפת השמים.

הסיפור הזה התחיל ביום שני, יום אחר יום, לילה אחר לילה, המשיך האבא לשחות במקום, ועיני הבן כלות לראות את האבא המסור מתעקש להשאר במקום לסבול...

בליל שישי, בשעה 2:30 מישהו העיר אותו, שם על הספסל. הוא תיאר לעצמו שמדובר או במשטרה, או בטיפוס שהמשטרה מחפשת אחריו... אבל לא! זה היה הבן שלו, הבן שהודיע: "אבא, אני חוזר - רק כי אתה ישנת עבורי שבוע ברחוב!!!" וכשחזר, חזר לגמרי, עם כל הלב והנשמה היהודית...

סיים הרב וינברג: "רבתי! זה הפשט "כי עזה כמוות אהבה" - - צמרמורת אוחזת בנוכחים, אך הרב וינברג לא מרפה וממשיך לפתח את המסר לפי דרכו. עד שר' מוטי שוב נוטל את המיקרופון, וקול הטנור המיוחד שלו מתפשט מאליו וסוחף שוב את כולם: "שימני כחותם" - -

צריך כוחות להתנהג כמו אותו אבא. הרבה כוחות. המון כוחות. אין-סוף כוחות. אך ישנם מצבים בהם אין דרך קלה יותר.

(מתוך: ביטאון 'מחברים' - פרשת יתרו תשפ"א)

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון

למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

הרה"ג רבי ברוך-צבי גרינבוים שליט"א

משכנס אדר - מרבין ביצירה

מתי מפציעה לה השמחה והיאך ניתן 'לתזמן' אותה במהלך היום-יום? << וגם: על כוחו של חודש ביצירה וחידוש

את המשפט הבא יודע כל ילד לדקלם וגם לשיר: "משכנס אדר מרבין בשמחה". לדקלם זה קל ופשוט, אך היישום המעשי של המילים הללו אינו פשוט כל כך. לא תמיד קל לשמוח בחיינו העמוסים והלחוצים, ובכלל, האם קיימת דרך שמוכיחה את האדם אל השמחה? האם אפשר לתזמן את השמחה? האם השמחה אינה מצב רגשי-נפשי התלוי במאורעות שאינם בשליטתנו?

בשורות הבאות ננסה לעמוד על פשרה של השמחה, כיצד ניתן להגיע אליה ומהן הדרכים אותן יכול האדם לאמץ כדי להיות שמח.

קיים באדם צורך קיומי, צורך הנותן לו סיפוק וטעם בחיים, והוא הצורך במשמעות לחיים. אם אין לאדם משמעות לחייו, הוא מאבד את טעם החיים.

תחושה זו של משמעות מופיעה אצל האדם כאשר הוא עושה דברים ופעולות שיש בהם יצירה, הישגים ותוצאות. כח היצירה המפעיל את האדם לפעול וליצור, הוא הנותן לאדם את המשמעות העמוקה ביותר לחייו. ככל שישגה האדם היוצר להישגים גדולים יותר ביצירותיו, כך תגדל בעיניו המשמעות לחייו. כל אדם יכול להיות יוצר, כל אחד בתחומו עיסוקו. אדם שעיסוקו המרכזי הוא לימוד תורה, ירצה להגיע להישגים ביצירותיו התורניות. אדם שעיסוקו הוא במלאכה יכול ליצור במלאכתו. גם כל זוג הורים מסורים עסוק ביצירת דור ההמשך שלהם ובשכלולו. חיי יצירה הם המפתח לתחושת משמעות.

פעמים רבות אנחנו פועלים ויוצרים, אך מרגישים שהחיים שלנו נסחבים סתם ו'זה לא זה'... איננו חשים סיפוק בעבודה ואנו גוררים את עצמנו מיום ליום ועסוקים בלשרוד את החיים. בזמנים אלו, שאין לנו טעם בעבודות חיינו, אנו מרגישים שחסרה לנו משמעות לחיינו ועלינו לחפש דרכים ופעולות שנהאב לעשות, רק יצירה משמעותית יכולה להעניק לנו את המשמעות שלה אנו זקוקים כל כך.

בדרך כלל, אדם שמרגיש שהוא אינו משמעותי והוא לא יוצר דברים כלשהם, מוצא את עצמו מחפש מקום או תחום עבודה אחר, כי האדם זקוק ליצירה אישית ולמשמעות שבעקבותיה. כשאנו בוחנים את עצמנו מתי אנו שמחים, נגלה שהשמחה כובשת אותנו ברגעים שבהם החיים שלנו מקבלים עוד ועוד משמעויות. בדרך כלל פורצת לה השמחה ברגעים של נחת, מעצמנו או מילדינו. ברגעים אלו אנו מרגישים משמעותיים יותר, חשובים יותר.

אם הבנו שהשמחה היא פרץ הרגשות שלנו שמבטא את הסיפוק והמשמעות הפנימית של חיינו, אנו יכולים להפעיל את מידת השמחה, ולא רק לחכות לה שאולי תיפול עלינו. ככל שנרבה בפעולות של יצירה שתיתנה משמעות לחיינו - כך תגדל שמחתנו!

עולם האמונה שאנו חיים בו, מחייב אותנו להשתדל ולפעול לתיקונו של עולם, כשאנו מצרפים לכל הפעולות שלנו את התפילה לה' - "למען לא ניגע לריק". ככל שגדלה אמונתנו בבורא עולם, כך גדלה תקוותינו להצלחה וגוברת המשמעות שאותה אנו מחפשים בחיינו היוצרים.

חודש אדר הוא חודש שבו התרחשו אירועים בלתי צפויים לחלוטין. מצב היהודים היה נראה אבוד, חסר סיכוי, בלתי פתיר, ואז "נהפוך הוא" - המצב התהפך מן הקצה אל הקצה לטובת העם היהודי. השגחה עליונה זו לימדה את העם היהודי לדורותיו, שהקב"ה משגיח עליו, שומר עליו ואוהב אותו. היצירה שיוצרת משמעות, עם האמונה שגורמת ביטחון ושלווה - שתיהן יחד מהוות את המפתח לשמחה. פעמים רבות אנו דואגים האם פעולות היצירה שלנו תשגנה את התוצאות המיוחלות. הכח בחודש אדר טמון כח שקורא לנו ליצור ולהאמין שיצירותינו תשגנה את התוצאות המיוחלות. הכח הסגולי הטמון בחודש אדר, קורא לנו להגביר את כח היצירה שלנו. פעולות אלו יסיפו לנו יותר סיפוק בחיים ויותר משמעות, ויגרמו לנו הרבה אושר ושמחה פנימית.

א.י.פ.

מרבין בשמחה - שמחה באוויר

הצו של חודש אדר: אל תחסכו בחיוכים ובמילים טובות לסובביכם; כך תשרו שמחה באוויר

"משכנס אדר" - כל ילד יודע - "מרבין בשמחה". (גמרא תענית כט, א).

"ירבה" לא נאמר. גם לא "ירבו". "מרבין" כן. משמע, מצווה קולקטיבית המוטלת על הכלל: ליצור אווירה שמחת בין כולם. לא להסתפק בשמחה פנימית, אלא יש לנהוג כמו זה ש"צהלתו בפניו" דייקא.

כיצד יוצרים "אווירת שמחה"? היכן נמצא התרסיס שמפזר שמחה באוויר?

התשובה פשוטה מאוד: אם לא נחסוך בחיוכים ובמילים טובות, נפזר מחמאות לכל עבר - השרינו שמחה באוויר.

זהו בית שנעים להיות בו. והרבה יותר מכך. כולם אהובים. כולם שמחים. כולם חוגגים.

שמחה - דורשת מחשבה והכנה.

ושמחה - בניגוד למה שחושבים - אפשר ליצור. לא צריך חתונה ותזמורת מקפיצה כדי לשמוח. עם מחשבות חיוביות וטובות - אפשר לעשות את זה. הכל מתחיל ונגמר בראש.

אם רק נחשוב על הטוב ונרעיף טוב על אחרים - שימחנו אותם. אם רק נחיה עם מודעות צלולה ונחמיא סתם-כך למישהו מהחברים לספסל שמתמיד בלימוד; אם נדע להחמיא לזה שליךך שידוע להחמיא לכל החברים באורח תמידי - הרי שהשרינו שמחה באוויר.

זילפנו 'אדריות' על כולם.

זוהי חובת השעה וחובת החודש.

